

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА

А. Ф. Коваленко

ТЕОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для студентів спеціальності 061 «Журналістика»

ОДЕСА

ОНУ

2020

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
Протокол № 2 від 13.10. 2020 р.

Рецензенти :

І. В. Сидун, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри періодичної преси та медіаредагування;

О. І. Хобта, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, реклами та медіакомунікацій.

Коваленко А. Ф.

Теорія журналістики : Методичні вказівки та завдання для здобувачів 2 курсу першого (бакалаврського) рівня спеціальності 061 «Журналістика». Одеса, 2020. 28 с.

Методичні вказівки містять матеріали мету та завдання курсу, тематику лекційних та практичних занять, завдання для самостійної роботи, теми рефератів та питання для самоконтролю.

Методичні вказівки призначені для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання.

Вступ

Навчальним планом з дисципліни «Теорія журналістики» передбачено
годин
лекції – 30,
практичні заняття – 22,
форма контролю – іспит.

Мета: Дисципліна “Теорія журналістики” розрахована на студентів другого курсу спеціальності “журналістика” та спрямована на те, щоб познайомити студентів із базовими поняттями, термінологічним апаратом, сформулювати основні уявлення про сферу їхньої професійної діяльності тощо. Таке ознайомлення сприятиме сприйняттю інших журналістських дисциплін та в цілому теорії науки.

Журналістська діяльність студентів та уявлення про неї будуть формуватися на основі наукових досліджень; сприятимуть ефективності навчання та якості сприйняття інформації, об’єктивності уявлень про процеси в сучасній журналістиці, сучасний стан зі свободою слова в журналістиці; уявленню про сучасну аудиторію ЗМІ, сучасні технологічні процеси в журналістиці.

Система журналістських знань з дисципліни вписуватиме в сучасні соціальні процеси, інститути, запити суспільства, формуватиме уявлення студентів про моральні й професійні якості журналіста та загальні уявлення про формування індивідуального стилю журналіста, його творчих здібностей.

Курс “Теорія журналістики” передбачає знання й оволодіння такими поняттями: засоби масової інформації, ЗМК, масова комунікація, інформація, соціальна інформація, функції журналістики, інформаційна політика ЗМІ тощо. Дисципліну поділено на три модулі. Перший модуль – «Журналістика як поняття та предмет вивчення» – передбачає розкриття сутності основних термінів теорії журналістики, складових журналістики, які наповнюють її суть, видів журналістики тощо. Другий модуль – “Журналістика в соціальному контексті” – це представлення журналістики в соціальних

зв'язках, третій – «Журналістика як галузь творчої діяльності» передбачає ознайомлення з творчими процесами в галузі.

Матеріал дисципліни узгоджуватиметься з низкою інших дисциплін, передбачених навчальним планом, зокрема з «теорією масових комунікацій», «журналістським фахом» та іншими дисциплінами.

Завдання:

- ☐ сформулювати уявлення студентів про предмет і завдання дисципліни;
- ☐ дати уявлення про сутність журналістики;
- ☐ пояснити правові засади функціонування журналістики та результат діяльності у цій сфері – інформацію, її види;
- ☐ показати роль для журналіста в соціумі;
- ☐ продемонструвати необхідність поєднання в підготовці майбутнього журналіста теоретичних та практичних навичок та знань.
- ☐ ознайомити студентів із загальними принципами професійної діяльності, творчими проблемами тощо.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК):

ЗК 01 здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;

ЗК 02 знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК04 здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК07 здатність працювати в команді;

ЗК 09 здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 10 здатність оберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії й закономірностей розвитку предметної області.

б) спеціальних (СК):

СК01 здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у професійній діяльності;

СК 03 здатність створювати медіапродукт;

СК04 здатність організовувати й контролювати командну професійну діяльність;

СК06 здатність до провадження безпечної медіальності.

Результати навчання:

ПР01 Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань;

ПР02 Застосовувати свої знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції;

ПР06 Планувати свою діяльність та діяльність колективу з урахуванням цілей, обмежень та передбачуваних ризиків;

ПР 07 Координувати виконання особистого завдання із завданням колег;

ПР 09 Оцінювати діяльність колег як носіїв прав і обов'язків членів суспільства, представників громадянського суспільства;

ПР 13 Передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціально комунікаційних наук.

ПР 15 Створювати грамотний медіапродукт на задану тему, визначеного жанру, з урахуванням каналу поширення чи платформи оприлюднення;

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Журналістика як поняття та предмет вивчення.

Тема 1. Вступ. Предмет та завдання курсу. Структура навчального курсу, джерела. **Структура науки про журналістику: теорія, історія, соціологія. Журналістика як предмет теоретичних знань.** Значення теорії для формування раціонально усвідомленого уявлення про сферу майбутньої професії та вдосконалення практичної діяльності. Структура теорії журналістики, міждисциплінарні зв'язки в середині журналістського циклу. Зміст та об'єм поняття «журналістика». Широке і вузьке значення.

Тема 2. Журналістика як предмет вивчення. Термінологія, що описує предмет науки: масова інформація, масова комунікація, масово-інформаційна діяльність, соціальна інформація тощо. Основні категорії журналістики: інформація, свобода, функція, принцип, ефективність, актуальність, мотив та ін. Інформація. Види інформації за формою подання та призначенням. Види інформації як ознака виду ЗМІ.

Основні поняття теорії журналістики, що описують ЗМІ як систему: засновник, керівний орган, журналіст, текст, канал, аудиторія, соціальний інститут тощо. Мета, засоби досягнення.

Види й типи систем журналістики. «Чотири теорії преси» Ф. Сіберта, У. Шрамма, Т. Пітерсона. Загальна характеристика та основні критерії розподілу «Чотирьох теорій преси».

Тема 3. Журналістика в контексті теорій масових комунікацій. Теорія Г. М. Маклюєна «Галактика Гутенберга. Сотворення людини друкованої культури». Типи поширення інформації. «Технологічне розширення свідомості»: аналіз процесів. Телебачення як новий вид журналізму. Концепція «поля журналістики» П'єра Бурдьє. Поле журналістики як поле гри. Четверта влада – несправжня влада. Ефект реальності на телебаченні. Загрози панування «рейтингового менталітету». Телебачення як «дзеркало Нарциса». Ефект внутрішньої цензури як наслідок дії рейтингового менталітету. Суспільні закони Бурдьє: монополізація публічного виступу, «залізний закон олігархії», найбільш запекла політична боротьба між близькими партіями. Антиінтелектуалізм як ознака журналістського середовища. Конфлікт молодості й досвіду в теорії Бурдьє.

Тема 4. Журналістика та інформаційний простір. Інформаційний простір, його елементи. Правові засади формування інформаційного простору. Закони України, які регулюють діяльність журналістів та функціонування ЗМІ в Україні. Журналістська освіта. Традиції. Школи.

Змістовий модуль 2. Журналістика в соціальному контексті

Тема 5. Суспільство та інформаційні процеси. Інформаційна культура в історії людства. Пражурналістика: процеси формування журналістики як особливої сфери суспільного життя та соціально-творчої практики зі своїм внутрішнім механізмом, розгалуженою структурою,

складною системою завдань та прийомів їх вирішення. Явища пражурналістики в різні епохи. Зміна характеру пражурналістики залежно від індустріально-технічного рівня суспільства. Причини виникнення та історичні закономірності розвитку журналістики.

Тема 6. Сучасна журналістика як складна творчо-виробнича галузь з інформаційного забезпечення життєдіяльності суспільства. Категоріальні ознаки журналістики. Функції журналістики в суспільстві. Класичні функції журналістики. Нові функції в сучасному глобалізованому суспільстві: інформаційна, критики та контролю, освітня, розважальна, рекреаційна тощо. Єдність та взаємодія функцій журналістики для забезпечення функціональної ефективності ЗМІ. Органічне поєднання й співвіднесення мети, засобів, організації функціонування та результатів журналістської діяльності.

Тема 7. Журналістика як соціальний інститут. Завдання журналістики як соціального інституту стосовно інших соціальних інститутів. Громадська журналістика. Умови функціонування. Суперечності.

Журналістика в системі соціальних інститутів. Нормативна база діяльності ЗМІ як умови функціонування журналістики. Закони України «Про власність» (1991), «Про рекламу» (1996), «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (1997) у контексті розвитку журналістики. Правова регламентація діяльності ЗМІ. Політична та економічна свобода ЗМІ.

Свобода преси та журналістської діяльності. Поняття «свобода преси» та «четверта влада» як відображення специфічного становища журналістики в суспільстві. «Владні повноваження» різних ЗМІ у демократичному і тоталітарному суспільстві. Конституція України та вітчизняне законодавство про ЗМІ (права та обов'язки працівників ЗМІ, відносини ЗМІ з громадянами та організаціями). Діяльність міжнародних правозахисних журналістських організацій.

Тема 8. Принципи журналістики як основа організації функціонування журналістики. Система принципів сучасної журналістики. Моральні засади роботи журналіста. Норми журналістської етики. Законодавчі акти, які регулюють норми професійної діяльності журналіста.

Випадки порушення професійної етики. Кодекс професійної етики українського журналіста. Міжнародні кодекси професійної етики журналістів. Принципи та ознаки демократичного суспільства. Сучасні принципи гуманізму, правдивості журналістики в суспільстві, що базуються на пріоритеті загальнолюдських цінностей, повазі, плюралізмі та гарантії свободи слова і совісті.

Тема 9. Результативність журналістської діяльності. Поняття дієвості та ефективності як різних типів результативності діяльності журналістики. Критерії дієвості та складові компоненти, що її

забезпечують. Проблема ефективності журналістики щодо аудиторії. Поняття «рівень ефективності». Критерії ефективності, чинники підвищення ефективності. Варіанти впливу ЗМІ на споживача. Методи вивчення результативності журналістської діяльності, правила наближення інтересів.

Аудиторія. Масова аудиторія. Типи аудиторії. Форми зв'язків з аудиторією.

Змістовий модуль 3. Журналістика як галузь творчої діяльності

Тема 10. Журналістика як галузь творчої діяльності. Творча діяльність як засіб здійснення функцій журналістики. Види творчої діяльності в журналістиці (групи жанрів). Журналістика як технологічний процес. Типологія творчої діяльності: продуктивні та репродуктивні методи роботи, рутинний та творчий фактори оптимально продуктивної діяльності в журналістиці. Редакція як творчий колектив. Планування роботи редакції. Взаємодоповнювання та взаємозамінюваність у колективі в процесі журналістської діяльності.

Тема 11. Напрямок видання чи програми і формування інформаційної політики. Система проблемно-тематичних ліній, рубрик тощо. Дискусії та полеміки. Типи творчості, що використовуються в журналістиці: науковий, художній, публіцистичний. Типологія журналістських жанрів (інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні). Новинні матеріали. Заголовок та лід в інформаційних жанрах.

Тема 12. Система ЗМК: журналістика як система засобів масової інформації формування та функціонування і загальні закономірності розвитку системи ЗМІ. Сучасний вигляд системи ЗМІ, її у структура: преса, радіо, телебачення, інтернет-журналістика, периферійні утворення. Преса. Телебачення: структурно-функціональні аспекти. Радіомовлення. Типологічна структура ЗМІ (преса): за характером аудиторії, предметом та тематикою, цільовим призначенням та ін. Тенденції розвитку сучасних ЗМІ. Особливості діяльності системи життєзабезпечення ЗМІ в питаннях збору та розповсюдження інформації.

Тема 13. Сучасна українська журналістика. Основні суспільні закономірності сучасного періоду розвитку України. Економічні, соціальні та політичні умови діяльності вітчизняної журналістики. Формування нових журналістських структур. Тенденції формування інформаційної культури України та інтеграції у світовий інформаційний простір. Перспективи, напрямки та закономірності змін у галузі журналістики, її місце та позиції в інформаційному суспільстві.

Плани практичних занять

Практичні заняття – 22

Тема Понятійний апарат. Історичні передумови виникнення журналістики (2 г.)

План

1. Предмет і завдання теорії журналістики як дисципліни.
2. Поняття «журналістика» в широкому і вузькому значенні (елементи системи, завдання, соціальна роль системи журналістики в суспільстві, фактори, що впливають на тип журналістики).
3. Понятійний апарат (комунікант, комунікат, ЗМІ, ЗМК, інформація, соціальна інформація, масова інформація, преса, неперіодичні видання).
4. Передумови виникнення журналістики (соціально-політичні, ідейні, економічні, культурно-освітні, матеріально-технічні, перші друковані газети).
5. Передумови виникнення української журналістики.

Література:

1. Ахмадулин Е. В. Основы теории журналистики. Учебн. пособ. М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2008. 320 с.
2. Михайлин І. Л. Основы журналістики: Підручник. Вид. 3-е доп. і поліпш. К.: ЦУЛ, 2002. 284 с.
3. Москаленко А. Теорія журналістики: Підр. К.: Еспрес-об'ява, 1998. 334 с.
4. Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті / За заг. ред. Ю. М. Бідзілі. – Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 224 с.
5. Яцимірська М. Сучасний медіа текст: Словник-довідник. Львів: ПАІС, 2005. 128 с.

Тема Види й типи систем журналістики (2 г.)

План

1. Взаємозалежність типології систем журналістики з соціально-політичними факторами.

2. Типологія преси в праці «Чотири теорії преси» Ф. Сіберта, У. Шрама, Т. Пітерсона. Авторитарна система журналістики. Релігійно-клерикальний типу журналістики. Фашистський тип системи журналістики.
3. Лібертаріанська система журналістики.
4. Соціалістична система журналістики. Журналістика періоду розвитку і демократичної участі.

Письмове завдання:

Визначте тип сучасної української журналістики згідно із зазначеною типологією (аргументуйте відповідь).

Література:

1. Ахмадулин Е. В. Основы теории журналистики. Учебн. пособ. М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2008. 320 с.
2. Бакулев Г. П. Массовая коммуникация : Западные теории и концепции. М., 2005.
3. Четыре теории прессы / Ф. Сиберт, У. Шрамм, Т. Питерсон. М., 1998. 157 с.

Тема Функції журналістики (2 г.)

1. Поняття «функція» щодо журналістики. Типологія функцій за Є. Прохоровим.
2. Типологія функцій ЗМІ (Л. Н. Федотова та І. Д. Фомічова).
3. Розрізнення соціальних ролей та функцій за С. Корконосенком.
4. Аналітичне дослідження діяльності конкретних ЗМІ стосовно питання виконання ними журналістських функцій (на прикладі конкретного ЗМІ за вибором студента).
5. Проблема поліфункціональності та монофункціональності ЗМІ.
6. Чинники ефективності виконання функцій (на думку студентів).

7. Журналістські та нежурналістські функції ЗМІ.

Письмове завдання:

Аналітичне дослідження діяльності конкретних ЗМІ стосовно питання виконання ними журналістських функцій (на прикладі конкретного ЗМІ за вибором студента). Кожен студент готує аналітичний матеріал, який демонструє на заняття та захищає свої спостереження і висновки перед колегами.

Література:

1. Ахмадулин Е. В. Основы теории журналистики. Учебн. пособ. М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2008. 320 с.
2. Ворошилов В. В. Журналистика: учебник 2-е изд. СПб, 2000.
3. Здоровега В. П. Вступ до журналістики. Л., 1993. 111 с.
4. Карпенко В. Основы професіональної комунікації. К.: Нора-прінт, 2002. 348 с.
5. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: Учебн. для вузов. М.: Аспект Пресс, 2001. 287 с.
6. Науменко Т. В. Функция журналистики и функции СМИ *CREDO*. 2000. № 20.

Тема Журналістика крізь призму теорій масової комунікації (2 г.)

План

1. Теорія масової комунікації Г. М. Маклюєна («Галактика Гутенберга. Становление человека печатающего»).
2. Типи поширення інформації.
3. Концепція «поля журналістики» П'єра Бурдьє. Поле журналістики як поле гри.
4. Телебачення як новий вид журналізму.
5. Четверта влада – несправжня влада.
6. Суспільні закони Бурдьє: монополізація публічного виступу, «залізний закон олігархії». Політична боротьба між найбільш близькими партіями.

Література:

1. Архангельская И. Б. Г. М. МакЛюэн и его книга "Понимание средств коммуникации: Продолжение человека" / И. Б. Архангельская // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/g-m-maklyuen-i-ego-kniga-ponimanie-sredstv-kommunikatsii-prodolzhenie-cheloveka>
2. Михайлин І. Л. Журналістська освіта і наука: підр. / І. Л. Михайлин. Суми: Університетська книга, 2009. 336 с.
3. Почепцов Г. Классические медиатеории: Маршалл Маклюэн / Г. Почепцов URL: <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/2374/2013-11-17-klassicheskie-mediateorii-marshall-maklyujen/>
4. Шматко Н. А. Блеск и нищета масс-медиа // Бурдье П. О телевидении и журналистике. М., 2002. С. 10.

Тема Журналістика як соціальний інститут (2 г.)

План

1. Мотивації журналістики як соціального інституту.
2. Завдання.
3. Проблеми і суперечності.
4. Місце системи ЗМІ у загальному масово-інформаційному потоці та вплив різних каналів на свідомість особи (схема).

Ситуативне завдання

Напередодні президентських виборів обидва учасники перегонів П. Порошенко та В. Зеленський розпочали публічні «дебати», залучаючи ЗМІ, маніпулюючи виборцями та використовуючи їх у своїх інтересах.

ВИЗНАЧТЕ РОЛЬ І МІСЦЕ ЖУРНАЛІСТИКИ ЯК ЧЕТВЕРТОЇ ВЛАДИ І МАЙДАНЧИКА, ЯКИЙ РЕГУЛЮЄ ДІЯЛЬНІСТЬ ІНШИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ І ВОДНОЧАС ПОВИНЕН ЗАБЕЗПЕЧИТИ ДЕМОКРАТИЧНІ ВИБОРИ ТА СЛУЖИТИ НА БЛАГО ГРОМАДСЬКОСТІ В МЕЖАХ ЗАКОНУ.

Загальну кількість студентів групи слід поділити на менші групи, які будуть уособлювати інші соціальні інститути, представляти їхню діяльність та виконувати свої функції в межах їхньої компетенції, зокрема:

1. Інститут влади (Верховна Рада, Секретаріат президента, прес-служби цих органів, Кабінет міністрів).

2. ЦВК (Центральна виборча комісія).
3. МЗС (Зовнішня політика).
4. Інститут журналістики (українське ТБ, загальноукраїнські ЗМІ та регіональні, соцмережі).
5. Громадськість, аудиторія.

Література:

1. Ахмадулин Е. В. Основы теории журналистики. Учебн. пособ. М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2008. 320 с.
2. Карпенко В. Основы професіональної комунікації. К., Нора-прінт. 2002, 348 с.
3. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: Учебн. для вузов. М.: Аспект Пресс, 2001. 287 с.
4. Чекмишев О. В. Основы професіональної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: Підручник-практикум. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 129 с.

Тема Типологія ЗМІ, преси (2 г.)

План

1. Сучасний вигляд системи ЗМІ у структурному плані: преса, радіо, телебачення, периферійні утворення.
2. Преса як системний об'єкт.
3. Телебачення: структурно-функціональні аспекти.
4. Типологічна структура ЗМІ (на прикладі преси): за характером аудиторії, предметом та тематикою, цільовим призначенням та ін.
5. Інфраструктура журналістики: технічна, інформаційна, організаційно-керуюча.

Практичне завдання:

Практичне завдання. Кожен готує характеристику обраного ним періодичного видання (журналу, газети).

Література:

1. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: Учебн. для вузов. М.: Аспект Пресс, 2001. 287 с.

2. Періодичні та продовжувані видання. URL: https://pidru4niki.com/1103091451402/dokumentoznavstvo/periodichni_pro_dovzhuvani_vidannya
3. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: Підручник-практикум. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 129 с.

Тема Принципи журналістики (2 г.)

План

1. Система принципів сучасної журналістики.
2. Принципи професійної етики журналіста: соціальна відповідальність журналіста, правдивість та об'єктивність, корпоративна солідарність.
3. Професійна мораль як індивідуальна свідомість журналіста.
4. Журналіст – читач, журналіст – джерело інформації, журналіст – його герої, журналіст – колеги.
5. Випадки порушення професійної етики (навести приклади з сучасних українських ЗМІ).
6. Проект «Свобода медіа в Україні». Програма Європейського Союзу та Ради Європи «Партнерство заради належного врядування».
7. Міжнародні кодекси професійної етики журналістів.

Література:

1. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика / Передм. В. П. Мостового: Підручник. К.: Вища школа, 2006. 231 с.
2. Куляс І. Професійні стандарти новинного продукту / І. Куляс // Новини vs Новини. Виборча кампанія в новинних телепрограмах. К. : ЦВП, 2005. 324 с.
3. Москаленко А. Теорія журналістики: Підр. К.: Еспрес-об'ява, 1998. 334 с.
4. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі. URL: http://journlib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf

Тема Журналістика як творча діяльність (2 г.)

План

Пошук інформації. Робота з джерелом інформації. Підготовка журналістського твору. Робота з прес-службами організацій.

Завдання: змодельовати творчий процес роботи в редакції, у якому беруть участь усі співробітники редакції. Це завдання повинні оцінити аудиторія, аналітики, представник джерела інформації або будь-якого органу, з якого взято інформацію. Відділ аналітики редакції теж має оцінити результати роботи кореспондента.

Література:

1. Коробейников В. С. Редакция и аудитория: социологический анализ. – М.: Мысль, 1983. 255 с.
2. Кузнецова О. Д. Правові й етичні норми журналістики: тексти лекцій / О.Д. Кузнецова. Л.: РВВ Львів, ун-ту, 1993. 32 с.
3. Чекмишев О.В. Основи професіональної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: Підручник-практикум / Чекмишев О. В.– К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2004. 98 с.
4. Шкляр Людський фактор і ефективність журналістики. *Журналіст України*. 1987. № 10. С. 103–108.

Тема Редакція як колектив. Оптимізація та шляхи підвищення продуктивності роботи (4 г.)

План

Ділова гра «Редакція без головного редактора та провідного співробітника кореспондентського відділу».

Дійові особи:

Співробітники редакції: головний редактор, кореспондентський відділ (3-4 співробітники), редактор відділу, редакційний секретаріат;

Масова аудиторія: постійні споживачі продукції даного органу ЗМІ, випадкова аудиторія;

Аналітична група: експерти з питань конфліктології, оптимізації діяльності, психологічної сумісності.

Дія перша. Головний редактор вирушає у термінове відрядження напередодні важливих культурних подій у місті, які має висвітлювати керований ним ЗМІ. Він дає швидкі усні рекомендації та настанови редакційному секретаріату та всім працівникам редакції.

Дія друга. Редакційний секретаріат обирає тимчасового виконуючого обов'язки головного редактора, формує перелік необхідних заходів для забезпечення успішного виконання завдання.

Дія третя. Кореспондентський відділ планує свою роботу таким чином, щоб відсутність провідного співробітника не позначилася на якості його роботи. Начальник відділу тепер має окрім керівництва відділом зайнятися найактивнішою кореспондентсько-репортерською діяльністю.

Дія четверта. Масова аудиторія знайомиться з висвітленням подій великого культурного значення та резонансу, які мали місце в місті від даного ЗМІ.

Дія п'ята. Аналітики вивчають проведену роботу та дають оцінку діяльності редакції, її мобільності, внутрішній збалансованості, здатності до взаємозамінювання, психологічній налаштованості на одержання спільного результату.

Література:

1. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика / Передм. В. П. Мостового: Підручник. К.: Вища школа, 2006. 231 с.
2. Карпенко В. Основи професійної комунікації. К., Нора-прінт. 2002, 348 с.
3. Корконосенко С. Г. Основы журналистики: Учебн. для вузов. М.: Аспект Пресс, 2001. 287 с.
4. Москаленко А. З. Теорія журналістики: Підручник. К., 1998.
5. Стеблина Н. Етика у сфері соціальних комунікацій (професійні стандарти у журналістиці, рекламі та PR): Навч.-метод. посібн. / Наталія Стеблина. Львів: ПАІС, 2014. 228 с.
6. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: Підручник-практикум. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 129 с.

Тема Лід та заголовок у журналістських матеріалах

План

1. Принципи побудови новинних матеріалів.
2. Лід – активний початок матеріалу. Кут подачі матеріалів.
3. Типологія лідів.
4. Хедлайн. Відмінність хедлайна та заголовка.
5. Функції заголовків.

Література:

1. Дорош М. Яскраві заголовки замість глибокої аналітики [Електронний ресурс] // MediaSapiens – 2012. URL : http://ms.detector.media/web/online_media/yaskravi_zagolovki_zamist_glibokoi_analitiki/
2. Засурский Я. Н. Современные зарубежные СМИ. 1994 URL: <https://istina.msu.ru/profile/YNZassoursky/>
3. Карпенко В. Основи професійної комунікації. К.: Нора-прінт, 2002. 348 с.
4. Колесниченко А. В. прикладная журналистика: Учебн. пособ. 2008. Гл 1.
5. Тимошик М. Книга для автора, редактора, издавателя: Практичний посібник. – К.: Наша культура і наука, 2005. 560 с.

Теми для самостійної роботи

1. Законодавчі акти, які регулюють норми професійної діяльності журналіста.
2. Типи поширення інформації як рушійні сили історії за Г. М. Маклюеном.
3. «Технологічне розширення свідомості»: аналіз процесів. Телебачення як новий вид журналізму.
4. Концепція «поля журналістики» П'єра Бурдьє. Четверта влада – несправжня влада.
5. Антиінтелектуалізм як ознака журналістського середовища. Конфлікт молодості і досвіду в теорії Бурдьє.
6. Настановча теорія медій М. Мак-Комбса. Вплив ЗМІ на громадське життя. Механізм тематичної настановчості медій.
7. Утворення мультимедіаімперій у світі.
8. Інформаційна еліта. Ринок ЗМІ.
9. Види інформації.
10. Нові комп'ютерні технології в ЗМІ.

Темарій рефератів

1. Сучасна авторська програма.
2. Споживання інформації.
3. Елементи самосвідомості аудиторії.

4. Актуальні проблеми теорії журналістики та інформаційне суспільство.
5. Журналістика як соціальна діяльність.
6. Свобода слова і вседозволеність у журналістиці: розмежування.
7. Цензура як явище в українській журналістиці.
8. Економічна свобода ЗМІ.
9. Типологічний портрет українського журналіста.
10. Доступ до інформації для сучасного журналіста.
11. Блогерство як явище громадської журналістики.
12. Процес розвитку «Дзеркала тижня» та «Дня» як загальноукраїнських, так регіональних «Таймер», «Одеський вестник» ЗМІ. Моделі розвитку та перспективи зазначених ЗМІ.
13. Глобальні медіаімперії: імперія Руперта Мердока.
14. Концепція інформаційного суспільства Елвіна Тоффлера.
15. Мережеве суспільство М. Кастельса.

Методи навчання

- проблемна лекція
- розігрування ролей
- аналіз конкретних ситуацій
- написання журналістських матеріалів
- аналіз періодичної преси.

Методи контролю

- усна відповідь на практичному занятті
- доповнення на практичному занятті
- письмові творчі роботи
- письмові роботи з виконання домашніх комплексних завдань
- комплексна підсумкова робота

Питання для підсумкового контролю

1. Зміст та об'єм поняття «журналістика».
2. Поняттєвий апарат журналістської науки: напрямки вироблення.
3. Пражурналістські явища.
4. Види інформації.
5. Історичні типи журналістики.
6. Місце журналістики в суспільному житті.
7. Місце журналістики в системі соціальних інститутів.
8. Інформаційний простір, його елементи. Принципи інформаційних відносин.
9. Законодавча база для забезпечення функціонування інформаційного простору.
10. Проблеми національної інформаційної політики.
11. Типологія журналістики. Чинники типологізації.
12. Журналістика як система засобів масової інформації.
13. Сучасна система ЗМІ, її складові.
14. Типи і види журналістики.
15. Чотири теорії преси.
16. Журналістика в контексті теорії Г. М. Маклюєна.
17. Теорія «поля журналістики» П. Бурдьє.
18. Типологія творчості в журналістиці (інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні жанри).
19. Журналістика як соціальний інститут.
20. Функції журналістики.
21. Система принципів сучасної журналістики.
22. Джерела журналістської інформації та методи роботи з ними.
23. Законодавча база журналістики. Норми про діяльність, права тощо.
24. Етичні норми роботи журналіста.
25. Журналістика як спеціалізована галузь творчої діяльності. Рутинний та творчий фактори діяльності в журналістиці
26. Редакторська робота в журналістиці.
27. Методи й прийоми журналістської творчості.
28. Масова аудиторія, її інтереси та мотиви звернення до ЗМІ.
29. Типологія аудиторії. Форми зв'язків з аудиторією.
30. Вплив демократичної преси на формування національної свідомості, розвиток культури, духовність.
31. Результативність у журналістській діяльності.
32. Ефективність і дієвість як типи результативності.
33. Громадська журналістика.
34. Суб'єкти та об'єкти національного інформаційного простору України.
35. Причини виникнення та історичні закономірності розвитку журналістики.
36. Сучасна журналістика як складна творчо-виробнича галузь.
37. Журналістська освіта в Україні.
38. Свобода слова та журналістської діяльності.

- 39.Поняття “свободи преси” і “четверта влада” як відображення спеціального становища журналістики в суспільстві (сучасні світові концепції).
- 40.Правова регламентація діяльності ЗМІ.
- 41.Журналістика як технологічний процес. Правила передачі інформації.
- 42.Редакція як творчий колектив. Індивідуальні та колективні форми творчої праці. Взаємодоповнювання та взаємодоповнюваність.
- 43.Напрямок діяльності ЗМІ і формування інформаційної політики.
- 44.Типи творчості, що використовуються в журналістиці: науковий, художній, публіцистичний.
- 45.Преса як системний об’єкт в структурі ЗМІ.
- 46.Телебачення: структурно-функціональні аспекти.
- 47.Радіожурналістика.
- 48.Системні особливості сучасного радіомовлення.
- 49.Типологічна структура ЗМІ: за характером аудиторії, предметом та тематикою, цільовим призначенням.
- 50.Сучасна українська журналістика. Тенденції в розвитку української системи ЗМІ.

Розподіл балів, які отримують студенти

Орієнтовний приклад для екзамену

Поточний контроль			Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		
20	40	20	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Вивчення курсу «Теорія журналістики»: методичний посібник / Автор-укладач Штурхецький С. В. Острог, 2010. 154 с.
2. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук. видання / Укл.: Петрів Т., Сафаров А., Сюмар В., Чекмишев О., К.: Ніч лава, 2006. 100 с.
3. Іванова О. А. Теорія журналістики *Шлях до майстерності: Крок перший*: Навчально-методичний посібник: для студентів-журналістів 1-го курсу / Відп. ред. О. В. Александров. Одеса: Астропринт, 2001. С. 108–118.
4. Лаврик О. В. Основи журналістики: Навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальності "Журналістика". Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. 73 с.

Рекомендована література

Основна

1. Аврамов Д. С. Профессиональная этика журналиста: учебное пособие. М. : Издательство Московского государственного университета, 2003. 264 с.
2. Ахмадулин Е. В. Основы теории журналистики. Учебн. пособ. М. : ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: издательский центр «МарТ», 2008. 320 с.
3. Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навчальний посібник. – К: АУП, 2004. 264 с.
4. Ворошилов В. В. Журналистика: учебник 2-е изд. СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2000. 360 с.
5. Законодавство України: Про пресу України: Інформація і свобода слова. К.: Молодь, 1997. 154 с.
6. Здоровега В. П. Вступ до журналістики. Л.: Вища школа, 1993. 111 с.
7. Корконосенко С. Г. Основы журналистики : Учебник для вузов. М. : Аспект Пресс, 2001. 287 с.
8. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста: учебник для вузов. М.: «Аспект Пресс», 2000. 240 с.
9. Методы журналистского творчества / Под ред. В.М. Горохова. – М.: Издво МГУ, 1982. 150 с.
10. Москаленко А. З. Теорія журналістики: Підручник. К.: Експрес-об'ява, 1998. 334 с.
11. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики: учебное пособие. М. : «Аспект Пресс», 2000. 350 с.

Додаткова

5. Владимиров В. Герменевтика журналістики: Монографія. Луганськ: Вид-во Східноукр. держ. ун-ту, 1999. 128 с.
6. Владимиров В. Комерційна журналістика як галузь інформаційного бізнесу. – Луганськ: Вид-во Східноукр. держ. ун-ту, 1995. 233 с.
7. Григораш Д. С. Журналістика у термінах і виразах. Львів: Вища школа, 1974. 295 с.
8. Гуревич С. М. Основы научной организации журналистского труда. – М.: Высшая школа, 1987. 303 с.
9. Здоровега В. Вступ до журналістики: Конспект лекцій. Л.: Вища школа, 1994. 112 с.
10. Копиленко О. Л. Влада інформації. К.: Видавництво «Україна», 1991. 106 с.
11. Коробейников В. С. Редакция и аудитория: социологический анализ. – М.: Мысль, 1983. 255 с.

12. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет. Львів: ПАІС, 2007. 246 с.
13. Кузнецова О. Д. Правові й етичні норми журналістики: тексти лекцій / О.Д. Кузнецова. Л.: РВВ Львів, ун-ту, 1993. 32 с.
14. Литовченко Н. Н. Очерк теории журналистики. М.: Мысль, 1985. 77 с.
15. Москаленко А. З. Два кити: Журналістика як система засобів масової інформації. Журналістика перехідного періоду. К.: Школяр, 1997. 84 с.
16. Москаленко А. З. Комунікативна політологія. Новітні тенденції розвитку масмедіа. К: Школяр, 1997. 80 с.
17. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. К.: Вища школа, 1983. 280 с.
18. Приступенко Т. О. Теорія журналістики: етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації: навч. посіб./ Т. О. Приступенко. К.: Знання, 2011. 351 с.
19. Проблемы эффективности журналистики/ Под ред. Я. Засурского и З. Шумберы М., 1990. 259 с.
20. Прохоров Е. П. Проблемы эффективности журналистской деятельности. М.: Вспект Пресс, 2011. 351 с.
21. Роль ЗМІ в процесах державотворення. К., 1998.
22. Свитич Л. Г. Эффективность журналистской деятельности. М., Изд-во МГУ, 1986. 115 с.
23. Свитич Л. Г., Ширяева А. А. Профессиональное развитие будущего журналиста. М.: Изд-во МГУ, 1989. 123 с.
24. Становлення інформаційно-рекламного простору України. К., 1995. 121 с.
25. Сучасна політична культура та масмедіа. К., 1998. 178 с.
26. Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат / За ред. А. З. Москаленка. К., 1997.
27. Таловов В. П. Журналистское образование. Л, 1990.
28. Тенденции развития массовых информационных процессов. М., 1991.
29. Типология журналистики. Ростов-на-Дону, 1987. 83 с.
30. Типология журналистики: Вопросы методологии и истории. Ростов, 1987.
31. Українська журналістика: Вчора, сьогодні, завтра. К., 1996. 357 с.
32. Українське журналістикознавство. К., 1998. 91 с.
33. Чекмишев О.В. Основи професіональної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: Підручник-практикум / Чекмишев

О. В.– К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2004. 98 с.

34. Чичановский А. А. В тенетах свободы: политологические проблемы взаимодействия властных структур, средств массовой информации и общества в новых геополитических условиях. М, 1995. 113 с.
35. Шкляр В. І. Преса керована і преса керуюча. *Українська періодика: історія і сучасність*: тези доп. і повідомл. Всеукр. наук.-теорет. конф. 9–10 груд. 1993 р. Л., 1993. С 13–17.
36. Шкляр В.І. Соціальна норма і престиж преси. *Укр. періодика: історія і сучасність* / за ред. М. М. Романюка. Л., 1997. С. 25–28.
37. Шкляр В. І. Людський фактор і ефективність журналістики. *Журналіст України*. 1987. № 10. С. 103–108.

Електронні інформаційні ресурси

1. Ким М. Н. Основы теории журналистики: Учебное пособие. Стандарт третьего поколения. Для бакалавров. СПб: Питер, 2013 . 288с. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=Ls5LDAAAQBAJ&pg=PA262&pg=PA262&dq=теория+журналистики+корконосенко&source=bl&ots=DtFe6N5IIa&sig=s2KAYjpdHGCRv3bPCss0XotPMQ0&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjrubSPk9PYAhUCBiwKHceyBRE4C>
2. Мисонжников Б. Я., Тепляшина А. Н. Журналистика: введение в профессию. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2012. 215 с. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=Ls5LDAAAQBAJ&pg=PA262&pg=PA262&dq=теория+журналистики+корконосенко&source=bl&ots=DtFe6N5IIa&sig=s2KAYjpdHGCRv3bPCss0XotPMQ0&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjrubSPk9PYAhUCBiwKHceyBRE4C>
3. Медиаобразование. URL: <http://evartist.narod.ru/text5/58.htm>
4. <http://journ-port.at.ua/publ/28-1-0-558>
5. <http://www.twirpx.com/file/961737/>
6. Медіакритика URL: <http://www.mediakrytyka.info> (“Медіакритика” – видання Інституту екології масової інформації ЛНУ ім. Івана Франка).
7. МедіаСाप'єнс URL: http://ms.detector.media/-monitoring/regional_newspapers/chomu_mistseva_presa_peretvoryuetsya_na_chornu_diru_rezultati_monitoringu_dniprovskikh_zmi/

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематичний план курсу.....	7
Плани практичних занять та практичні завдання.....	10
Питання для самоконтролю.....	19
Рекомендована література.....	22

Навчальне видання

Коваленко Алла Федосіївна

Теорія журналістики

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ЗАВДАННЯ
для студентів спеціальності 061 «Журналістика»

В авторській редакції

Підписано до друку 12.11.2020. Формат 60х90/16.
Обсяг 1,6 ум.-друк. арк. Тираж 100 прим.
Зам. № 042/19

Видавець і виготовлювач
С. Л. Назарук

Україна, 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 10
Тел.: 050 905 23 77. E-mail: selen_odessa@ukr.net
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7024 від 23.12.2019 р.